

دانشگاه سیستان و بلوچستان

تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته علوم تربیتی گرایش مدیریت آموزشی

عنوان:

بررسی رابطه‌ی سبک‌های تفکر با ویژگی‌های

شخصیتی کارآفرینی مدیران مدارس

استاد راهنما:

دکتر عبدالوهاب پورقاز

استاد مشاور:

دکتر یحیی کاظمی

تحقیق و نگارش:

امین محمدی

(این پایان‌نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهرمند شده است)

بهمن ۱۳۸۹

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان بررسی رابطه‌ی سبک‌های تفکر با ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران مدارس قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد علوم تربیتی (مدیریت آموزشی) توسط دانشجو امین محمدی تحت راهنمایی استاد پایان نامه جناب آقای دکتر عبدالوهاب پورقاز تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

امین محمدی

این پایان نامه ۴ واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ ۸۹/۱۱/۲۳ توسط هیئت داوران بررسی و درجه عالی به آن تعلق گرفت.

تاریخ	امضاء	نام و نام خانوادگی	
		دکتر عبدالوهاب پورقاز	استاد راهنما:
		دکتر یحیی کاظمی	استاد مشاور:
		دکتر حیدرزادگان	داور ۱:
		دکتر مهدی نژاد	داور ۲:
			نماینده تحصیلات تکمیلی:
		دکتر جنابادی	

دانشگاه سیستان و بلوچستان

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب امین محمدی تأیید می‌کنم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: امین محمدی

امضاء

تقدیم به:

آنان که از تردید نمی‌هراسند؛

به آنان که چراها را می‌جویند؛

بی‌پروا از خستگی یا درد یا مرگ.

به آنان که معمای دادن یا دریغ کردن زندگی را فراروی خود قرار می‌دهند.

به تمام آنان که به ما آموختند:

پدر، مادر، معلم و استاد.

و بالاخره تمام کسانی که دوستشان داریم.

سپاسگزاری

هر لطفی را سپاسی است ...

سپاس خداوند سبحان را که پرتو لطف بیکرانیش راهنما و روشنگر راهم بوده و قطره‌هایی از اقیانوس بی انتهای علم خود را به من بخشود، تقدیر شایسته‌ای برایم رقم زد تا از محضر اساتید گرانقدر بهره جسته و نهال اندیشه‌ام را با تکیه بر دانش و تجربه این عزیزان جان بخشم.

گرامی‌ترین مراتب سپاس و قدردانی خود را به پیشگاه اساتید فرهیخته جناب آقای دکتر عبدالوهاب پورقاز، استاد راهنمای بزرگوام و جناب آقای دکتر یحیی کاظمی، استاد مشاور گرامی‌ام که با رهنمودهای ارزنده‌یشان همواره مشوقم بودند و احساس افتخار شاگردیشان همیشه در وجودم هست، تقدیم می‌نمایم. مراتب سپاس و ارادت خود را به جناب آقای دکتر حیدرزادگان و جناب آقای دکتر مهدی‌نژاد که زحمت داوری این پایان‌نامه را به عهده گرفته اند، تقدیم می‌نمایم.

همچنین نوشتن این پایان نامه مدیون الطاف افراد زیادی است که به این وسیله از آن‌ها تشکر می‌کنم:

پدر و مادرم، برادران و خواهر عزیزم

دوستان عزیزم جناب آقای مسعود محمودی، مهدی حسنی(اشکان)، رضا کاووسی، مهدی شریفی، آرش امینی، نعیم اشرف‌زاده، حسن حداد، ماجد درانی، سید امیر سلیمانی، مهدی مقیم‌زاده، امیر علی‌زاده و محمود برشد. و همکلاسی‌های گرامی‌ام سرکار خانم حبیبه علائی و سیده گل افروز رضانی.

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی رابطه‌ی سبک‌های تفکر با ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی در مدیران مدارس شهر بیرجند است. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش کلیه مدیران مدارس شهر بیرجند ($N = 146$) و حجم نمونه آماری ۱۰۷ نفر می‌باشد، که به منظور انتخاب نمونه مورد نیاز از روش نمونه‌گیری تصادفی-طبقه‌ای استفاده شد. در این پژوهش، ابزار گردآوری داده‌ها، دو پرسشنامه‌ی سبک‌های تفکر استرنبرگ-واگنر (۱۹۹۱) و پرسشنامه‌ی سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها متناسب با سوال‌های پژوهش از روش آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین، میانه و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون ضریب همبستگی، آزمون t مستقل، رگرسیون چند متغیره گام به گام و تحلیل واریانس یک طرفه (F)) استفاده گردید. یافته‌های توصیفی پژوهش نشان می‌دهد که سبک تفکر غالب در میان مدیران، تفکر برون‌نگر می‌باشد. در بین ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی نیز، ویژگی توفیق‌طلبی بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است. تحلیل استنباطی داده‌ها نشان می‌دهد که بین سبک‌های تفکر قضایی، آزاداندیش و برون‌نگر با خلاقیت و ریسک‌پذیری مدیران مدارس رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین سبک تفکر درون‌نگر با استقلال‌طلبی مدیران مدارس رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری مشاهده شد. همه سبک‌های تفکر بجز تفکر درون‌نگر با توفیق‌طلبی مدیران مدارس رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری داشتند. یافته‌ها پژوهش همچنین نشان داد که بین سبک‌های تفکر قضایی، آزاداندیش، اجرایی و برون‌نگر با مرکز کنترل درونی مدیران مدارس و بین سبک‌های تفکر قضایی و آزاداندیش با تحمل ابهام مدیران مدارس رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین یافته‌های پژوهش نشان داد که بین سبک‌های تفکر و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی برحسب جنسیت، سطح تحصیلات، سابقه و مقطع تحصیلی مدیران مدارس تفاوت معنی‌داری وجود ندارد، بجز سبک تفکر قانون‌گذار که برحسب جنسیت و سبک‌های تفکر جزئی‌نگر و درون‌نگر که برحسب مقطع تحصیلی تفاوت معنی‌داری مشاهده شد.

کلید واژه‌ها: سبک‌های تفکر، کارآفرینی، ویژگی‌های شخصیتی، مدیران مدارس.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- بیان مساله
۴	۳-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش
۶	۴-۱- اهداف پژوهش
۷	۵-۱- سؤال‌های پژوهش
۷	۶-۱- تعریف مفاهیم و اصطلاحات
۷	۱-۶-۱- تعریف نظری
۱۰	۲-۶-۱- تعریف مفاهیم عملیاتی
۱۱	فصل دوم: ادبیات پژوهش
۱۲	۱-۲- مقدمه
۱۲	۲-۲- سبک تفکر
۱۲	۱-۲-۲- تاریخچه مطالعه سبک‌ها
۱۴	۲-۲-۲- مفهوم سبک تفکر
۱۶	۳-۲-۲- نظریه خود-مدیریتی ذهنی
۱۷	۴-۲-۲- ابعاد خود-مدیریتی ذهنی
۲۵	۵-۲-۲- ویژگی‌ها و اصول سبک‌های تفکر
۲۶	۶-۲-۲- عوامل موثر بر سبک‌های تفکر
۲۷	۷-۲-۲- سبک تفکر و شخصیت
۲۸	۳-۲- کارآفرینی
۲۸	۱-۳-۲- مفهوم کارآفرینی
۳۰	۲-۳-۲- رویکردهای کارآفرینی
۳۲	۳-۳-۲- ویژگی‌های شخصیتی و کارآفرینی
۳۳	۴-۳-۲- ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی
۳۹	۴-۲- چهارچوب نظری پژوهش
۴۰	۵-۲- پیشینه پژوهش
۴۰	۱-۵-۲- پژوهش‌های انجام شده در داخل کشور
۴۳	۲-۵-۲- پژوهش‌های انجام شده در خارج کشور

۴۸	فصل سوم: روش پژوهش
۴۹	۱-۳- روش پژوهش
۴۹	۲-۳- جامعه آماری
۴۹	۳-۳- حجم نمونه و روش نمونه‌گیری
۵۱	۴-۳- ابزار اندازه‌گیری و روش گردآوری داده‌ها
۵۳	۵-۳- روایی
۵۴	۶-۳- پایایی
۵۴	۷-۳- تکنیک‌های آماری مورد استفاده
۵۵	فصل چهارم: یافته‌های پژوهش
۵۶	۱-۴- یافته‌های پژوهش
۷۴	فصل پنجم: بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۷۵	۱-۵- بحث
۸۵	۲-۵- نتیجه‌گیری
۸۶	۳-۵- پیشنهادات
۸۸	۴-۵- پیشنهادات برای پژوهش‌های آینده
۸۹	۵-۵- محدودیت‌های پژوهش
۹۰	فهرست منابع
۹۰	منابع فارسی
۹۳	منابع لاتین
۹۸	پیوست‌ها
۹۸	پیوست (الف) - پرسشنامه‌ی سبک‌های تفکر
۱۰۱	پیوست (ب) - پرسشنامه‌ی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی

عنوان جدول

۳۴	۱-۲- مهمترین ویژگی‌های شخصیتی مشترک کارآفرینان
۴۹	۱-۳- فراوانی جامعه آماری به تفکیک جنسیت و مقطع
۵۰	۲-۳- فراوانی نمونه آماری به تفکیک جنسیت، مقطع، سابقه و سطح تحصیلات
۵۲	۳-۳- مولفه‌های پرسشنامه سبک‌های تفکر و سوال‌های مربوط به آن
۵۳	۴-۳- مولفه‌های پرسشنامه ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی و سوال‌های مربوط به آن
۵۴	۵-۳- پایایی مولفه‌های پرسشنامه‌های سبک‌های تفکر و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی
۵۶	۱-۴- میانگین، میانه و انحراف معیار نمرات سبک‌های تفکر مدیران
۵۷	۲-۴- میانگین، میانه و انحراف معیار نمرات ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران
۵۷	۳-۴- نتایج ضریب همبستگی بین انواع سبک‌های تفکر و خلاقیت مدیران
۵۸	۴-۴- نتایج رگرسیون چند متغیره گام به گام برای پیش‌بینی خلاقیت مدیران
۵۹	۵-۴- نتایج ضریب همبستگی بین انواع سبک‌های تفکر و ریسک‌پذیری مدیران
۶۰	۶-۴- نتایج رگرسیون چند متغیره گام به گام برای پیش‌بینی ریسک‌پذیری مدیران
۶۰	۷-۴- نتایج ضریب همبستگی بین انواع سبک‌های تفکر و توفیق‌طلبی مدیران
۶۱	۸-۴- نتایج رگرسیون چند متغیره گام به گام برای پیش‌بینی توفیق‌طلبی مدیران
۶۲	۹-۴- نتایج ضریب همبستگی بین انواع سبک‌های تفکر و استقلال‌طلبی مدیران
۶۲	۱۰-۴- نتایج رگرسیون چند متغیره گام به گام برای پیش‌بینی استقلال‌طلبی مدیران
۶۳	۱۱-۴- نتایج ضریب همبستگی بین انواع سبک‌های تفکر و مرکز کنترل درونی مدیران
۶۳	۱۲-۴- نتایج رگرسیون چند متغیره گام به گام برای پیش‌بینی مرکز کنترل درونی مدیران
۶۴	۱۳-۴- نتایج ضریب همبستگی بین انواع سبک‌های تفکر و تحمل ابهام مدیران
۶۴	۱۴-۴- نتایج رگرسیون چند متغیره گام به گام برای پیش‌بینی تحمل ابهام مدیران
۶۵	۱۵-۴- نتایج آزمون t مستقل سبک‌های تفکر مدیران برحسب جنسیت
۶۶	۱۶-۴- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه سبک‌های تفکر برحسب تحصیلات مدیران
۶۷	۱۷-۴- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه سبک‌های تفکر برحسب سابقه‌ی مدیران
۶۸	۱۸-۴- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه سبک‌های تفکر برحسب مقطع تحصیلی مدیران
۶۹	۱۹-۴- نتایج آزمون تعقیبی توکی مقایسه‌ی سبک تفکر جزئی مدیران برحسب مقطع تحصیلی
۶۹	۲۰-۴- نتایج آزمون تعقیبی توکی مقایسه‌ی سبک تفکر درون‌نگر مدیران برحسب مقطع تحصیلی
۷۰	۲۱-۴- نتایج آزمون t مستقل ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران برحسب جنسیت
	۲۲-۴- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران برحسب سطح تحصیلات
۷۱	
	۲۳-۴- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران برحسب سابقه
۷۲	
	۲۴-۴- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران برحسب مقطع تحصیلی
۷۳	

فهرست شکل‌ها

صفحه

عنوان شکل

۲۲

۱-۲- سبک‌های تفکر به تفکیک ابعاد

۲۴

۲-۲- سبک‌های تفکر در قالب مفهوم سه نوع سبک

۳۸

۳-۲- ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی

۳۹

۴-۲- چهارچوب نظری پژوهش

فصل اول

کلیات

۱-۱- مقدمه

در جهانی که شکل تغییرات آن از مقیاس زمانی قرن به ثانیه تبدیل شده است، مهم‌ترین اصل برای سازمان‌ها بقا و توسعه می‌باشد. تنوع و سرعت تغییرات به حدی است که سرعت بخشیدن به تولید فکر و ارتقای شیوه‌های تفکر از یک سو و داشتن نیروهای خلاق و کارآفرین از سوی دیگر، به منظور هماهنگی با این تغییرات و تحولات نو، دارای اهمیت فراوانی می‌باشد. بنابراین شیوه تفکر و عملکرد کارآفرینانه و خلاقانه مقوله‌های مهمی برای تطابق افراد با عصر جدید می‌باشند.

تفکر مانند تنفس است و چگونگی تفکر ما به اندازه تنفس برای زندگی حیاتی است (جهانشاهی، ۱۳۸۷: ۳۶). لذا، می‌توان گفت ویژگی اساسی انسان برخورداری از قدرت تفکر است و انسان‌ها به کمک تفکر خود توانسته‌اند به محیط پیچیده و متغیر مسلط شده و به حیات خود ادامه دهند (امیدوار و چاری، ۱۳۸۷). بنابراین با توجه به اهمیت تفکر، امروزه رشد، پرورش و ارزشیابی تفکر به عنوان یکی از کارکردهای اساسی تعلیم و تربیت مورد توجه بسیار قرار گرفته است. به‌نحوی که در مطالعات مدیریتی بحث درباره تفکر و شیوه‌های ادراکی مدیران بویژه در سطح مدارس جایگاه خاصی را به خود اختصاص داده است.

در عصر حاضر به دلیل پیشرفت‌های علمی و فنی بازنمایی‌های ذهنی بشر از کره زمین به دهکده‌ی جهانی مبدل شده است. از آنجا که شبکه‌های ارتباطی بازارهای گوناگون تولید و عرضه خدمات را در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی به یکدیگر وصل ساخته و کلید ورود به این بازار جهانی را رقابت‌پذیری دانسته‌اند. بدیهی است که در این رقابت جهانی نه تنها کشورها بلکه کلیه نهادها و افراد باید دائماً قابلیت‌های رقابت‌پذیری و سازگاری خود را افزایش دهند (مشایخ، ۱۳۸۳: ۱). بنابراین جوامعی در جهت سازگاری با تغییرات و رقابت جهانی پیشتاز خواهند شد که از نیروی انسانی ماهر، متخصص و خلاق و خود باور برخوردار باشند. برای دستیابی به این مهم پرورش ایده‌های خلاق و کارآفرینانی که بتواند خود را پیوسته با دنیای جدید هماهنگ و سازگار کنند، ضروری به‌نظر می‌رسد. بنابراین توجه به کارآفرینی و پرورش زمینه‌های تحقق آن در جوامع امروز یک ضرورت است (بدری و همکاران، ۱۳۸۵).

با توجه به نرخ فزاینده تغییر و تحولات در حوزه های علمی، اقتصادی و اجتماعی، نظام آموزشی در صورتی اثربخش و کارآمد خواهد بود که بتواند با ایجاد بسترهای لازم، منابع انسانی تحت آموزش خویش را به دانش، مهارت و ویژگی های کارآفرینان تجهیز و روحیه کارآفرینی را در آن ها پرورش دهند. در این زمینه، برخورداری مدیران از این ویژگی ها، زمینه ساز پرورش و تقویت روحیه کارآفرینی در نظام آموزشی است که متناسب با سبک فکری مدیران از شدت و ضعف برخوردار می باشد.

۱-۲- بیان مساله

کارآفرینی موضوعی است که از اواخر قرن بیستم مورد توجه محافل آموزشی کشورهای جهان قرار گرفته است، زیرا که در حال حاضر در عرصه جهانی افراد خلاق و مبتکر به عنوان کارآفرینان منشأ تحولات بزرگی در زمینه صنعتی، تربیتی و خدماتی شده اند (بدری و همکاران، ۱۳۸۵). شومپیتر^۱ کارآفرینی را مهم ترین عامل توسعه اقتصادی دانسته است. وی معتقد است کارآفرین یک مدیر صاحب ابتکار و فکر است که همراه با خلاقیت، ریسک پذیری، هوش، اندیشه و وسعت دید، فرصت های طلایی می آفریند (روحانی سروستانی و همکاران، ۱۳۸۸). در سال های اخیر با توجه به مشکلات و چالش های پیش روی نظام های اقتصادی و اجتماعی نظیر نرخ بالای بیکاری نظام آموزشی ما بیش از پیش نیاز به آن دارد تا به سمت کارآفرینی و نهادینه کردن آن در جامعه حرکت کند (حیدرزادگان و محمدی، ۱۳۸۸). بدین منظور در سطح نظام آموزشی با به کارگیری مدیرانی کارآفرین و خلاق می توان بستر و فرصت مناسب و مقتضی را برای رشد روحیه کارآفرینی در محیط مدارس فراهم کرد و از این طریق به روند حاکم شدن روحیه کارآفرینی و فرهنگ کارآفرینانه بر کل جامعه کمک کرد. تورونبری^۲ (۲۰۰۶) معتقد است که در یک معادله کارآفرینی علاوه بر ویژگی های شخصیتی کارآفرینی، نیمی از معادله به فلسفه و ذهنیت کارآفرینی مدیران بستگی دارد (جهانگیری و ثقفی، ۱۳۸۷). بنابراین جستجوی روش ها و عواملی که بتواند به بهبود توان کارآفرینی مدیران کمک کند می تواند حائز اهمیت باشد. به همین دلیل در این پژوهش به بررسی نقش عواملی پرداخته می شود که احتمال می رود بتوانند در این هدف مهم موثر باشند.

^۱. Schumpeter

^۲. Thornberry

سبک‌های تفکر یکی از عواملی است که ممکن است بتواند در این فرایند نقش داشته باشد. از آنجایی که بیشتر رفتارهای آدمی یاد گرفته می‌شود، بررسی مفهوم یادگیری موجب درک ما از رفتار انسان می‌گردد. برای درک رفتار انسان باید به ریشه رفتار آدمی که تفکر و باورها می‌باشند، آگاهی یافت (خوئینی، ۱۳۸۴). سبک تفکر که شیوه ترجیحی تفکر است به بیان این موضوع می‌پردازد که آن چه در زندگی ما اتفاق می‌افتد نه تنها به میزان خوب اندیشیدن، بلکه به چگونگی تفکر ما نیز مربوط می‌شود (حسین‌زاده و اسکندرزاده، ۱۳۸۷). شناخت، رشد و پرورش سبک‌های تفکر مدیران همواره مساله‌ای مهم می‌باشد. به طوری که در طول دهه‌ی اخیر مطالعه‌ی رفتار سازمانی و مدیریتی بررسی سبک تفکر مدیران به طور قابل توجه‌ای افزایش یافته است (گرووز و ونس^۱، ۲۰۰۹). سبک تفکر یک استدلال خاص و استراتژی حل مساله است که به روشن شدن این مطلب کمک می‌کند که چرا افراد در مسائل مربوط به زمینه تحصیلی یا شغلی، یا در تعاملات اجتماعی با سایر افراد به شیوه‌های متفاوت واکنش نشان می‌دهند (مورفی و جینک^۲، ۲۰۰۹). استرنبرگ^۳ (۱۹۹۷) معتقد است که با به کارگیری مناسب سبک‌های تفکر در زندگی اجتماعی و یا با هماهنگ ساختن آن‌ها با توانایی‌های خود، می‌توان بر مشکلات فائق آمد و از قابلیت‌های خود حداکثر بهره را برد (رضوی و شیری، ۱۳۸۴). استرنبرگ (۱۹۹۷) بیان می‌کند که سبک‌های تفکر بسیار کمتر از آن - چه استحقاقش بوده، مورد توجه قرار گرفته است و بیشتر به عملکرد افراد اهمیت داده شده است. شکست‌ها و موفقیت‌هایی که به توانایی‌ها نسبت داده شده، اغلب ناشی از سبک‌ها است (جهانشاهی و ابراهیمی قوام، ۱۳۸۵). درک صحیح سبک‌های تفکر می‌تواند در جهت انتخاب فعالیت‌های مناسب به مدیران کمک کند. چرا که سبک‌های تفکر عامل مهمی در به کارگیری توانایی‌ها است (حسین‌زاده و اسکندرزاده، ۱۳۸۷). بنابراین پژوهش حاضر به بررسی رابطه‌ی بین سبک‌های تفکر و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران مدارس پرداخته است.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

کارآفرینی در طی ۳۰ سال گذشته به یک رفتار مطلوب اجتماعی تبدیل شده است، به طوری که امروزه هدف بسیاری از کشورها، برنامه‌ریزی برای توسعه آن به عنوان یک تغییر اجتماعی است. ترویج کارآفرینی به دو دلیل

¹. Groves & Vance

². Murphy & Janeke

³. Sternberg

مساله اصلی سیاست‌گذاران است: "تاثیر اقتصادی" و "ایده کارآفرینان به عنوان عاملان تغییر، رشد و نوآوری" (زالی و همکاران، ۱۳۸۶). از نقش کارآفرینی به عنوان موتور حرکت توسعه اقتصادی یاد می‌شود. در واقع کارآفرینی عامل اصلی ایجاد خلاقیت و نوآوری است (احمدپور داریانی، ۱۳۸۰: ۲). بنابراین با توجه به نقش کارآفرینان در رشد و شکوفایی صنعتی و اقتصادی کشورها و نیز با عنایت به مسایل و تنگناهایی که از نظر اقتصادی و توسعه صنعتی و به‌خصوص بیکاری وجود دارد، ضرورت ایجاد می‌کند تا به ترویج کارآفرینی و فرهنگ آن در جامعه پرداخته شود (آردیکویلی، کاردوز و ری^۱، ۲۰۰۳). امروزه سازمان‌های آموزشی به مدیرانی خلاق با ویژگی‌های کارآفرینی نیاز دارند، زیرا نقش سنتی مدیران در نظام آموزشی به چالش کشیده شده است و انتظارات جامعه از مدیران آموزشی تغییر یافته است. جامعه امروزی به مدیرانی نیاز دارد که تمایل دارند تا با هنجارهای موجود چالش کنند و مسئولیت اقداماتشان را بپذیرند (مقیم، ۱۳۸۴: ۲۰۶). لذا برای پی بردن به توانایی‌های بالقوه کارآفرینی مدیران و امکان تقویت توانمندی‌هایشان، شناخت ویژگی‌های آنان ضروری است.

تفاوت‌های فردی همواره توجه زیادی را در روانشناسی پرورشی برانگیخته است. در حال حاضر، پژوهش‌ها به‌طور گسترده بر روی تفاوت‌های شناختی همچون سبک‌های تفکر تمرکز دارند (بتورنت^۲، ۲۰۰۷). یکی از وجوه قابل مطالعه و تاثیرگذار مدیران سبک‌های تفکر در آن‌هاست که بر بسیاری از جنبه‌های رفتاری مدیران و حتی کارکنان تاثیرگذار می‌باشد. بررسی سبک‌های تفکر مدیران از این نظر دارای اهمیت است که این افراد از یک سو اجزاء اصلی نظام آموزشی هر جامعه‌ای به شمار می‌روند و می‌توانند القاء کننده و انتقال دهنده‌ی سبک تفکر خود در محیط آموزشی باشند. و از سوی دیگر نگرش فکری حاکم بر یک مجموعه، تحت تاثیر فلسفه فکری مدیران آن است. (هاتفی، ۱۳۸۲).

شناخت سبک‌های تفکر و متغیرهای مرتبط با آن در آموزش و پرورش امری لازم و ضروری است، زیرا بسیاری از تفاوت‌ها در عملکرد افراد را به‌جای نسبت دادن به توانایی، می‌توان به سبک‌های تفکر نسبت داد. از سوی دیگر درک سبک‌های تفکر به فرد کمک می‌کند، بهتر دریابد که چرا بعضی از فعالیت‌ها برای او مناسب و برخی دیگر مناسب نیست. در واقع سبک‌ها می‌توانند دلیلی برای عملکرد متفاوت افراد باشند (جهانشاهی و ابراهیمی، ۱۳۸۵). بنابراین از

¹. Ardichvili & Cardozo & Ray

². Betoret

آنجا که سبک تفکر مدیران را نسبت به توانایی های خود آگاه تر می کند و امکان تصمیم گیری درست را در مراحل مختلف زندگی می دهد، سبک های تفکر عامل مهمی در موفقیت مدیران می باشند.

بنابراین نتایج این پژوهش ضمن بسط آگاهی و شناخت ما از سبک های تفکر و ویژگی های شخصیتی کارآفرینی مدیران مدارس، به مسئولان نظام آموزش و پرورش کمک می کند تا در انتخاب مدیران علاوه بر شرایط عمومی انتصاب، تناسب و انطباق سبک های تفکر مدیران با نوع فعالیت و وظایف محوله به آن ها را نیز مدنظر قرار دهند، چرا که عدم انطباق سبک های مدیران با وظایفی که به آنان محول گردیده، می تواند منجر به عدم موفقیت شغلی شود. همچنین شناخت ویژگی های شخصیتی کارآفرینی مدیران، مسئولان را در برنامه ریزی برای پرورش و تقویت ویژگی ها و توانمندی های کارآفرینی آن ها یاری می رساند.

۴-۱- اهداف پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی رابطه ی سبک های تفکر با ویژگی های شخصیتی کارآفرینی در مدیران مدارس

شهر بیرجند می باشد. جهت نیل به این هدف اصلی، اهداف زیر طرح گردید:

- ۱- بررسی وضعیت سبک های تفکر مدیران مدارس.
- ۲- بررسی وضعیت ویژگی های شخصیتی کارآفرینی مدیران مدارس.
- ۳- بررسی رابطه ی سبک های تفکر با خلاقیت مدیران مدارس.
- ۴- بررسی رابطه ی سبک های تفکر با ریسک پذیری مدیران مدارس.
- ۵- بررسی رابطه ی سبک های تفکر با توفیق طلبی مدیران مدارس.
- ۶- بررسی رابطه ی سبک های تفکر با استقلال طلبی مدیران مدارس.
- ۷- بررسی رابطه ی سبک های تفکر با مرکز کنترل درونی مدیران مدارس.
- ۸- بررسی رابطه ی سبک های تفکر با تحمل ابهام مدیران مدارس.
- ۹- مقایسه ی سبک های تفکر مدیران برحسب ویژگی های دموگرافی آنان.
- ۱۰- مقایسه ی ویژگی های شخصیتی کارآفرینی مدیران برحسب ویژگی های دموگرافی آنان.

۱-۵- سوال‌های پژوهش

- ۱- وضعیت سبک‌های تفکر مدیران مدارس چگونه است؟
- ۲- وضعیت ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران مدارس چگونه است؟
- ۳- آیا بین نوع سبک‌های تفکر و خلاقیت مدیران مدارس رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد؟
- ۴- آیا بین نوع سبک‌های تفکر و ریسک‌پذیری مدیران مدارس رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد؟
- ۵- آیا بین نوع سبک‌های تفکر و توفیق‌طلبی مدیران مدارس رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد؟
- ۶- آیا بین نوع سبک‌های تفکر و استقلال‌طلبی مدیران مدارس رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد؟
- ۷- آیا بین نوع سبک‌های تفکر و مرکز کنترل درونی مدیران مدارس رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد؟
- ۸- آیا بین نوع سبک‌های تفکر و تحمل ابهام مدیران مدارس رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد؟
- ۹- آیا بین سبک‌های تفکر مدیران مدارس برحسب ویژگی‌های دموگرافی (جنسیت، سطح تحصیلات، سابقه و مقطع تحصیلی) تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟
- ۱۰- آیا بین ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران مدارس برحسب ویژگی‌های دموگرافی (جنسیت، سطح تحصیلات، سابقه و مقطع تحصیلی) تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

۱-۶- تعریف مفاهیم و اصطلاحات

۱-۶-۱- تعریف نظری مفاهیم

- سبک: واژه سبک، معادل "style" انگلیسی است. این واژه خارجی را در زبان و ادبیات فارسی به شیوه، روش، خامه، سلیقه، سبک متداول، ترجمه کرده‌اند (آریان‌پور، ۱۳۶۷: ۱۰۷۸). در فرهنگ لغت وبستر^۱ واژه سبک به معنای رفتارشاخص و متمایز و شیوه عمل و اجرا آمده است. در اصطلاح تخصصی، سبک شناسی شیوه‌ای است که فرد اطلاعات را پردازش می‌کند (استرنبرگ، ۱۳۸۰: ۱۹۱)
- تفکر: واژه تفکر را می‌توان اندیشیدن، فکر کردن، تخیل، گمان کردن و مورد تامل قرار دادن معنی کرد (رضوی و شیری، ۱۳۸۴).

^۱. Webster s New World Dictionary

- سبک تفکر: سبک تفکر به معنی شیوه‌ی اندیشیدن و روش فکر کردن می‌باشد (عبدالله‌زاده، ۱۳۸۸).
- کارآفرینی: کارآفرینی را می‌توان یک فرایند پویا نامید؛ که شامل آرمان، تحول، دگرگونی و خلاقیت می‌شود. این فرایند به کاربرد و استفاده‌ی نیرو و انگیزه افراد در جهت خلق و اجرای ایده‌های نو و همچنین راه حل‌های کاربردی احتیاج دارد (کورتکو و هاجتس^۱، ۲۰۰۷: ۳۰).
- کارآفرین: براساس فرهنگ آریان‌پور، کارآفرین به معنای متهور در اقدام به کارهای مهم و جسور، بی‌باک دل به دریا زدن و پیش قدم در تأسیس شرکت است (کرباسی و همکاران، ۱۳۸۱).
- شخصیت: مجموعه خصوصیات فرد از نظر ساختمان‌مدنی، حالات رفتار، علایق، بازخوردها، ظرفیت‌ها، توانایی‌ها و استعدادها که او را از افراد دیگر متمایز می‌کند؛ یا کل حالات و خصوصیات فرد، آن طوری که دیگران او را می‌بینند (ساعتچی، ۱۳۷۵: ۶۳).
- سبک تفکر قانون‌گذار: افراد با سبک تفکر قانون‌گذار از کار کردن بر روی تکالیفی لذت می‌برند که به راهبردهای خلاق نیاز دارند (ژنگ^۲، ۲۰۰۸).
- سبک تفکر قضایی: افراد با سبک تفکر قضایی تکالیف، پروژه‌ها و موقعیت‌هایی را ترجیح می‌دهند که نیاز به ارزیابی، تحلیل، مقایسه و قضاوت درباره ایده‌ها، استراتژی‌ها و پروژه‌های موجود دارند (استرنبرگ و ژنگ، ۲۰۰۵).
- سبک تفکر اجرایی: افراد با سبک تفکر اجرایی تکالیف و موقعیت‌هایی را ترجیح می‌دهند که با ساختارهای صریح و روشن همراه است (ژنگ^۲، ۲۰۰۸).
- سبک تفکر کلی: افراد با سبک تفکر کل‌نگر توجه خود را بر روی تصویر کلی یک موضوع معطوف می‌دارند و بر عقاید انتزاعی متمرکز می‌شوند (ژنگ^۲، ۲۰۰۸).
- سبک تفکر جزئی: افراد با سبک تفکر جزئی‌نگر تکالیف و موقعیت‌هایی را ترجیح می‌دهند که به آن‌ها اجازه‌ی کار بر روی ابعاد ویژه و اصلی یک موضوع و جزئیات عینی آن را می‌دهد (همان).

^۱. Kuratko & Hodgetts

^۲. Zhang

- سبک تفکر برون‌نگر: افراد با سبک تفکر برون‌نگر تکالیف و موقعیت‌هایی را ترجیح می‌دهند که فرصت لازم برای تعامل با دیگران را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد (ژنگ، ^b ۲۰۰۸).
- سبک تفکر درون‌نگر: افراد با سبک تفکر درون‌نگر تکالیف و موقعیت‌هایی را ترجیح می‌دهند که به آن‌ها اجازه‌ی لازم جهت انجام تکلیف به طور مستقل را می‌دهد (ژنگ، ^b ۲۰۰۸).
- سبک تفکر آزاداندیش: افراد با سبک تفکر آزاداندیش تکالیف، پروژه‌ها و موقعیت‌هایی را ترجیح می‌دهند که شامل چیزهای عجیب، حرکت فراسوی قوانین و روش‌های انجام کار موجود و حداکثرسازی تغییر می‌باشند (استرنبرگ و ژنگ، ۲۰۰۵).
- تفکر محافظه‌کار: افراد با سبک تفکر محافظه‌کارانه متمایل به رعایت قوانین و روش‌های موجود در انجام تکلیف می‌باشند (ژنگ، ^b ۲۰۰۸).
- خلاقیت: کارول (۱۹۹۳) خلاقیت را توانایی خلق ایده‌ها و پاسخ‌های جدید و غیرعادی تعریف می‌کند (فورنهام و بچتیر^۱، ۲۰۰۸).
- توفیق‌طلبی: توفیق‌طلبی عبارت است از میل برای انجام کارهای سخت، سرآمد و برتر بودن، و بهتر عمل کردن نسبت به سایرین به منظور دستیابی به یک احساس پیشرفت شخصی (کولز و بروک^۲، ۲۰۰۸).
- ریسک‌پذیری: به تمایل فرد در نشان دادن ریسک یا دوری از ریسک هنگام مواجهه با موقعیت‌های ریسکی اشاره دارد (گریول و اتسن^۳، ۲۰۰۶).
- مرکز کنترل درونی: مرکز کنترل درونی عبارت است از عقیده فرد نسبت به این‌که رویدادها و وقایع زندگی‌اش، نتیجه مهارت‌ها، ویژگی‌ها و رفتارهای خودش و نه عوامل محیطی همچون شانس و تقدیر می‌باشد (ارسلان، دیلماک، هامارتا^۴، ۲۰۰۹).
- تحمل ابهام: تحمل ابهام، توانایی واکنش مثبت به موقعیت‌های مبهم و تصمیم‌گیری تحت شرایط مبهم و اطلاعات ناکافی است (گریول و اتسن، ۲۰۰۶).

¹. Furnham & Bachtiar

². Cools & Broeck

³. Gurol & Atsan

⁴. Arslan & Dilmac & Hamarta

- استقلال طلبی: مک کرین و فلانینگان^۱ (۱۹۹۶) بیان می کنند نیاز به استقلال را می توان به صورت عباراتی نظیر کنترل داشتن بر سرنوشت خود، کاری را برای خود انجام دادن و آقای خود بودن تعریف کرد (احمدپور داریانی، ۱۳۸۰: ۸۷).

۱-۶-۲- تعریف مفاهیم عملیاتی

- سبک تفکر: به نمراتی اطلاق می شود که آزمودنی ها از پرسشنامه ی سنجش سبک های تفکر استرنبرگ-واگنر (۱۹۹۱) در قبال پاسخگویی به سوالات مربوط به سبک های تفکر (قانون گذار، قضایی، اجرایی، کلی، جزئی، برون نگر، درون نگر، آزاداندیش و محافظه کار) کسب می نمایند.
- ویژگی های شخصیتی کارآفرینی: به نمراتی اطلاق می شود که آزمودنی ها از پرسشنامه ی سنجش ویژگی های شخصیتی کارآفرینی در قبال پاسخگویی به سوالات مربوط به ویژگی های شخصیتی کارآفرینی (خلاقیت، ریسک پذیری، توفیق طلبی، استقلال طلبی، مرکز کنترل درونی و تحمل ابهام) کسب می نماید.

^۱.MacKeran & Flannigan